

4. Карпенко-Карий І. Драматичні твори / Вступ. ст., упоряд. і приміт. Р. Пилипчика; ред. С. Зубков. Київ : Наук. думка 1989. 608 с.

5. Майстер драми : Драматичні твори І. Карпенка-Карого : навч. посіб. упоряд. Чічановського А.; передм. Дем'янівської Л. Київ : Грамота, 2004. 496 с.

6. Шнайдер І. Трагедія «Сава Чалий» Карпенка-Карого і українська історична драма XIX ст. Київ, 1959. 269 с.

Кушнір Ксенія Анатоліївна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).
Наукові інтереси: українська література початку XX століття.

Анастасія Стеценко
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Ткаченко В. І.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОРТРЕТУВАННЯ НОВЕЛІСТИКИ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА 1916-1933 РОКІВ

Анотація. Статтю присвячено феномену В. Стефаника як письменника, жанровому розмаїттю його новел, психологічній майстерності слова. Виокремлено особливості післявоєнної новелістики письменника.

Ключові слова: новела, особистість, людина, війна, страждання.

Annotation. The article is devoted to the phenomenon of V. Stefanyk as a writer, the genre diversity of his novels, and his mastery of words The peculiarities of the writer's post-war short stories are highlighted.

Keywords: short story, personality, man, war,

Василь Стефаник – представник української літератури зламу XIX – початку XX століть. Він був тим письменником, що гостро відчував і реагував на людський біль, усе написане ним було пов’язане з малою батьківщиною – селом Русів на Івано-Франківщині. Автор новел завжди прагнув до правди та справедливості, це і відобразилось у його творчості.

У новелах письменника значне місце посідають проблемами смерті, голоду, злиднів та приниження. Василь Стефаник гостро об’єднує трагічність подій дійсності і тим самим, читач може відчутти трагізм у характері митця.

Новели В. Стефаника можна розподілити за такими темами:

- тема рекрутчини («Виводили з села», «Стратився»);
- про міграцію українців та життя зубожілого селянства («Камінний хрест», «Мамин синок», «Осінь», «Сон» та ін.);
- про соціальні проблеми людства та сімейні трагедії («Сама саміська», «Кленові листки», «Скін», «Катруся», «Новина» тощо);
- про селян, які стали представниками пролетаріату («Палій», «Суд»);
- про класову боротьбу на селі в нових соціальних умовах («Синя книжечка», «Лист», «Комісар староства і дідич»).

Доля письменника не була легкою та розважливою, війна, смерть навкруги, втрата коханої дружини – додавали трагізму та сумних нот у твори. Герої новел по-різному сприймають ті страждання на які, доля їх штовхнула. Автор намагається показати ніби «дві сторони медалі», людей, які спостерігають за смертю інших та людей, які готуються до своєї смерті. Але об’єднує їх спільне горе, страждання душі, розгубленість та відчуття неминучості.

В. Стефаник у новелах не використовує прямолінійність та часову послідовність. Твір новеліст може розпочати з кульмінації або зачину, кінця (розв’язки).

Після цього автор дає опис психологічного стану героя, пояснює та розбирається в мотивах учинку героя. В. Стефаник йде за стильовою манерою Івана Нечуя-Левицького та Панаса Мирного, оскільки досить часто використовує довгі експозиційні описи. Письменник, наскільки дозволяє обсяг новели, намагається підготувати читачів до правильного розуміння конфлікту у творі. Також В. Стефаник не акцентує увагу на детальному портреті героя, він подає характерну особливість, яка пояснює його психологічний стан або становище у соціумі. Зображуючи пейзажні описи, митець має на меті підкреслити пору року або годину, частину дня. За допомогою таких засобів читач може зрозуміти реакцію героя, які почуття він викликає у нього. Однак у творах усі частинки взаємопов'язані, об'єднані і все це створює гармонійну цілість твору та фабули [Зубрицький 1991: 5].

Сюжети його творів мають сенс, коли читач розпочинає аналіз витонченої авторської ідеї про смисл людського існування і оживляє її власним життям. Але навіть попри те, що творчий доробок є невеликим, В. Стефаник для української літератури початку ХХ ст. створив неймовірні зразки глибокого, своєрідного, реального, трагічного життя.

Відомо, що творчість В. Стефаника поділено на два періоди: 1897–1901 рр.; 1916–1933 рр. У художніх творах означеного часу письменник показав швидкоплинність часу та подій («З міста йдучи», «Май», «Давнина», «Синя книжечка») [Лесин 2022: 85].

Новелу «Камінний хрест» В. Стефаник написав та опублікував 1899 р. Цей твір митець присвятив тим, хто емігрував до чужої країни та залишив свій рідний край та державу. Мотивом написання цього твору став від'їзд бідного селянина Стефана Дідуха до Канади [Зубрицький 1991: 6]. Біль українців письменник спостерігав, коли бачив на залізничному вокзалі у Кракові тисячі сімей, які змушені шукати кращої долі на чужині. Вокзал дав новелістові ті

емоції розлуки із землею предків, які він майстерно прописав. Кульмінаційною точкою «Камінного хреста» є танець двох літніх людей, що востаннє танцюють у рідному домі, серед друзів, кумів. Вони шаленіють у ритмі музики, віддаючись емоціям болю і невідомості, які на них чекатимуть уже завтра.

У творах «Ангел», «Осінь», «Діти», «Святий вечір», «Вістуни», «Озимина», «Сама-саміська» та ін. зображена трагічна доля старих людей, які не можуть вже працювати.

Під час виходу новели «Лист» люди почали більш глибоко проникати у політичне життя країни, її проблеми. Ця новела присвячена саме «політичним арештованим мужикам на святий вечір». В. Стефаник возвеличував тих, які сміливо «неправду корчували» й залишались борцями за правду та справедливість революції.

Новела «Комісар староста і дідич» (1902) не закінчена, в ній зображено картини страйку сільських пролетарів під час жнив. Також твір митця під назвою «Межа» містить бунтарські сцени. Другий період творчого доробку почався з антивоєнних новел. Першою антивоєнною новелою є «Дитяча пригода». У ній письменник показав усі страшні події, які несе війна: жорстокість, смерть простих людей. За усіма подіями спостерігав маленький хлопчик Василько, який опинився з молодшою сестрою на лінії фронту, біля мертвої мами. Хлопчик був ще дитиною, не розумів трагізму ситуації, але його звертання до сестри про поведінку в зоні бойових дій свідчить про те, що він уже бачив чимало, у свої дитячі роки він стає філософом. Але ми, як читачі, не можемо залишитись байдужими до горя маленького хлопчика.

У творах В. Стефаника «Воєнні школи», «Morituri», «Дурні баби», «У нас все свято» змальовано західноукраїнське село, яке знаходиться під гнітом Польщі. В. Стефаник написав твори, сповнені автобіографічних мотивів: ліричні сповіді – «Моє слово» й «Дорога», новели – «Давня мелодія», «Вечірня година».

Василь Стефаник зустрів Першу світову війну у рідному селі. Пише такі новели: «Діточа пригода», «Марія», «Сини», «Вона-земля», «Пістунка». Ці новели мають антивоєнний характер та мотив. Так у творах показується трагедія українського народу, знуцання над господарями у селах та містах.

Та після війни не настав довгоочікуваний мир та спокій, тому що почалась окупація західноукраїнських земель польським урядом на чолі з маршалом Пілсудським. Ці події В. Стефаник проаналізував у новелах «Дід Гриць», «Morituri» та «Воєнні шкоди». Усі твори, які були створені під час Першої світової війни та в повоєнний час увійшли до збірки «Земля», яка була надрукована в 1926 року у Львові.

Дослідники часто звертають увагу на тому, що творчість В. Стефаника пов'язана з фольклором, зокрема з пісенним. Це можна пояснити тим, що ще з малих літ митець вивчав українські народні пісні.

Тому у новелах він досить часто використовує народнопісенні мотиви. У творчому доробку новеліст прагне не лише говорити про пісню як духовну складову народу. Він наголошує на відчуттях, на виразності виконання, бажаючи впливати співом на слухачів. Задля цього він використовує прийоми народної поезики, національні образи і мотиви, цитує слова відомих пісень [Зубрицький 1991: 3].

Серед характерних рис творчості митця є те, що він описує саму суть проблеми, не розпорошує увагу на інші, непотрібні деталі. Стислість та зрозумілість – визначальні характеристики його творів. Адже, як він вважає, у простоті сховано найбільший скарб. Так у новелі «Марія» прозаїк показав, який вплив має пісня на людину, акцентував на перший план почуття, думки і переживання. Цю новелу було присвячено пам'яті Івана Франка. У творі головній героїні Марії здається, що пісню співають її сини, проте пісня належала козакам.

Деякі твори насичені фольклорними образами та мотивами. Схожі образи в творі «Нитка» і народній пісні «Ой пряду, пряду». Рефрен пісні: «Ой пряду, пряду, спатоньки хочу... Ой склоню я голівоньку на білую постілоньку, може я засну». Свекруха, «як змія гуде», свекорко, «як вітер гуде»: «Сонливая-дрімливая, до роботи лінивая». Лише милий, «як голуб гуде»: «Ой спи, мила-хорошая, пішла заміж молодая, не виспалася!». А в новелі дружина пряде для того, щоб був одяг для всієї родини [Лесин 2022: 85].

Таким чином, В. Стефаник не акцентує на часових рамках та певній традиційній послідовності у творі. Митець не загострює на цьому увагу, адже важливіше показати інше, психологізм у діях головних героїв, аналізує мотиви їх вчинків та те, що люди відчують у моменти відчаю. Письменник готує читачів до правильного розуміння свого твору, його глибокого осмислення та аналізу.

Література

1. Зубрицький М. Психологізм соціальних новел Василя Стефаника. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20190307-psiologizm-socialnih-novel-vasilya-stefanika>.
2. Лесин В. Василь Стефаник і українська проза кінця XIX ст. : конспект лекцій спецкурсу. Чернівці, 2022. 85 с.
3. Майстер соціально-психологічної новели Василь Стефаник. URL : [http : //osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/18157/](http://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/18157/).
4. Павличко Д. Слово про Василя Стефаника. Співець знедоленого селянства. Київ, 2021. С. 42–47.
5. Стефаник В. Повне зібрання творів : автобіографічні твори, поезії в прозі, публіцистика, незакінчені твори і переклади: у 3 т. Т. II. Київ. 223 с.

Стеценко Анастасія Сергіївна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 041.01 Середня освіта (Українська мова і література)).
Наукові інтереси: історія української літератури кінця XIX – початку XX століття.

Дарія Свідницька

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Ткаченко В. І.

ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ ЕПІСТОЛЯРІЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу епістолярної спадщини Лесі Українки, зокрема розкриттю внутрішнього світу письменниці, виявленню індивідуально-авторських мовних елементів, з'ясуванню їхнього стилістичного навантаження. Проаналізовано проблемно-тематичний спектр листування Лесі Українки. Виокремлено композиційно-комунікативні особливості епістолярію української письменниці.

Ключові слова: Леся Українка, епістолярій, листування, художні особливості.

Annotation. The article is devoted to the analysis of Lesya Ukrainka's epistolary heritage, in particular to the disclosure of the inner world of the writer, the identification of individual and authorial language elements, and the clarification of their stylistic load. The problem-thematic spectrum of Lesya Ukrainka's correspondence is analyzed. The compositional and communicative features of the Ukrainian writer's epistolary are singled out.

Keywords: Lesya Ukrainka, epistolary, correspondence, artistic features.